

Nro. 33.

**A' FELS. CSÁSZÁR, ÉS AP. KIRÁLY
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.**

Indult Bétából, Kedden Aprilis 23 ik napján, 1811-ik

BCU Cluj / esztendőben: [University Library Cluj](#)

B é t s.

It a' folyó Aprilis külömbkülömb szerentsétlenségekkel tette nevezetessé magát. — A' tábor hídján kívül lévő fák között egy jó öltözetű, valami 40 vagy 50 esztendős esmeretlen ember, magát e' hónap' 10 kén agyon lőtte — A' külső város kerülni kívül Waehring és Hernalis nevű faluk között, egy valami 60 esztendős idejű embert egy fára felakasztatva találtak meg.

Aprilis 8 dikán egy 63 esztendős korú nap-számos ember, azon háznak kapuja mellett, melyben lakott, zsebkészkenőjével magát felakasztotta. A' ház' tulajdonossa meglátván az embert hirtelen leoldotta, a' ki nem soká magához jött. Eltávozván onnét az ő szabadítója, magát ugyan

azon helyen és ugyan azon módon felakasztotta: de ekkor sem lehetett meghalni szerentséje, mert most is csak hamar leoldották. Próbát tett harmadszor is. Ekkor se' érthette el célját. Hogy többször próbáljon nem engedték. Kérdeztetvén, hogy miért unt életire így rá, azt az okát adta, hogy a' felesége már néhány versben nem adott nékie pénzt palinkára. Azt a' gondolatot hogy magát felakasztja, néhány napig főzte a' fejében. Hogy a' próbát tette, azelőtt kevés minutákkal is jól felpalinkázta volt magát.

Egy falusi paraszt a' városba ismerősseinek látogatásokra jövé, a' Roszau névű külső városban megrészegedett, 's az ott folyó dunavizibe bukott. Szerentséjire egy *Gall Mihály* nevű, Colorado (vólt Sztáray) Regimentjébéli Granadíros meglátván, a' vízbe utánna ugrott, és szerentsésen kihuzta, minekelőtte oda fulladni volna.

Két bársonymives legények Aprilis 14 dikén éjjel, szóval öszsze kapván, 's az egyik részeg lévén, a' másikat egy késsel halálra döfte, 's az ablakot kirontván azon kiugrott, hogy útát veszthessen, hanem a' szaladás által magát elárulta, 's tolvájnak tartatván elfogatott.

Bétsben valami 3000 mindenféle tsizmadia legények találatnak. Ezeknek munkájok' bére már régen jóval feljebb vólt emeltetve, de a' mellyel még is sokak meg elégedve nem lévén azon iparkodtak, hogy gazdáik ellen *in massa* próbát tegyenek, és őket fizetéseknek ujonnan lejendő nevelésére kényszerítsék. Sokan találatnak közöttök jobb gondolkodásunk is, melyből a' következett, hogy husvéthétfün az ő közönsé-

ges szállásokon (Herberg), a' házban és az után
 össze sereglvén, ugyan ezen tárgy felett ta-
 nátskozni kezdettek; a' tanátskozás pofozódásra,
 tépelődésre adott alkalmatosságot. Valami 1500
 legények voltak jelen, a' kik a' házban, udvaron,
 és után egymást kiméltetlenül öklözvén, a'
 lármára sok nézők szerentsére politziai és ré-
 guláris katonaság is érkezett, a' melly a' kü-
 lömben letsendesedni nem akaró ifuságot, a'
 puskaágyak és bajonétok segedelmével néhány
 minuták alatt mint a' polyvát úgy elszélesztet-
 te. Vér nem omlott. A' lármanak gerjesztői
 azonközben elfogattattak, és érdemek szerént
 büntettetnek. — Ézt az egész történetet egyb-
 eránt tsak azért hirdette-ki az egyik Bétsi Né-
 met újság, hogy hadd tudhassa a' közönség a'
 valóságot a' külömbkülömbféle nagyított bírtól
 megkülömböztetni.

Stiriából (Steyer országból) így irnak. —
 Valami 60-nig vagy 80-nig való falusi lakosok
 Stiriának Marburgi kerületében, Magyar orszá-
 ra a' Strigani vásárra által menvén, jól ettek-
 ittak. Hazafelé való jötekben a' határszélen az
 Illovichi paszszusnál a' vámosok meg akarták
 őket vizgálni, hogy nints-e tilalmas portéka nál-
 lok, de ők nem engedelmeskedtek, sőt botra
 kapván, halállal fenyegették a' tobákgondvise-
 lőket, ha szabad általjövételt nem engednek né-
 kiek. Végre a' kordonörző 18 katonáknak kellett
 segítségre jőni, melyből a' lett, hogy ezek az
 engedetlenekkel össze tsapván, három paraszt
 megöletett, és többen sebet kaptak. A' lárma'
 indítói elfogattattak, és a' dolog szoros vizgá-
 lás alá vétetett.

Magyar Ország.

Debreczen Apr. 6-kán. Ezt a' tűz miatt már néhányszor inségre jutott szerentsétlen várost e' hónap 3-kán 6 órányi idő alatt ismét hamuvá tévé tsaknem egy negyed részint a' tűz, a' melly déli 12 órakor a' Czeglédi utza' végén egy szántóvető ember' hazánál, még nem tudjuk mi módon kezdődött. Az Anna utza, a' Cath. templom az oskola házzal egyetemben, a' Piaristák Collegiuma, a' Distr. Tábla tanátsháza, a' dohányos magazinum, és így az egész Varga-utza, a' Ref. Oskola épületei, templom, és torony, a' fehér ló nevű vendégfogadóház, a' nyári theátrum, a' Nagy váradi utzának fele, a' Miklos utzának egyik sora, 25 száraz malmok, és valami 25 emberek, a' kegyetlen tűz' prédájává lettek.

Debreczen April. 9-kén. Alig kezdénk valamit a' 3 dik Apríliusi tűz által okoztatott rémulésből eszmélkedni, hogy tegnap dél utáni egy órakor ismét új tűz támadván, megmaradott házainkat is nagy részint hamuvá tévé. Ez a' Hatvani és Péter utzáknak egy-egy részeket, 's majd az egész Mester-utzát. Valami 24 száraz malom megint hamuvá lett. A' két tűz után alig állfenn a' városnak egyharmad része.

Nagy Britannia.

A' Német országi közönséges levelekben ilyen jegyzéseket olvasunk a' nem közönséges tziikkelyek között: — „Ha így megy (ugy mond) a' dolog, a' Britannus Birodalom és az Európai száraz föld nem soká két olyan egymástól elvált világot fognak formálni, hogy az ő lakosai tsak annyit fognak egymásról tudni, mint az élők a' halottakról. Tsak történet, hogy vagy-

égszer valami olyan békességesebb szózatott hallhatunk Angliából, a' melly semmi tekintben nem közös azokkal az ütközetekkel, tengeri prédálásokkal, bankroterozásokkal, és parlamentomi vetélkedésekkel, mellyeket a' Frantzia levelek tudnunk engednek. Ez az oka, hogy most olyanokkal is megelégszünk, mellyeket másszor talám megvetettünk volna, a' milyen az itt következő is, a' mit az útasoktól, 's hadi fogásból haza jövő katonáktól hallottunk, tudniillik: a' Britannus nemzet még most is és mind végig kevély és állhatatos a' maga gondolkódása mellett. A' Frantzia birodalommal való féltelmes vetélkedésben is kiáltva hangoztatja ő most is a' maga kedves *Rule Britannidj*át, és a' mint látszik, elveszni kész inkább, mint ezen indúlattól lemondani. Vannak ott is ellenkezők — van úgy nevezett *Oppositiv*, minthogy szabadság van — de az ilyenek, bólts akár bolond legyen, ellene áll a' nép-massa. A' kevesebb szám így kiáltoz — mi hanyatlás' állapotjában vagyunk. — Erre a' több szám, a' massa, e'képpen felel — „mi emelkedünk, a' mi hatalmunk nevededik.“ — Így foly ez a' hanyatlás vagy nevededés felett való vetélkedés nem tsak a' politikát és kereskedést, hanem a' tudományokat és mesterségeket illető dolgokra nézve is a' Britannus birodalomban. Az Anglus levelek hosszú laistromban számlálják elő azoknak neveiket, a' kikkel nállok a' tudományok és mesterségek ezen új időkben ékeskedtek, 's a' melly nevekkel a' britanniai kevély hazafiúság, vagy hazafiui kevélység' a' régibb idők felibe gondólja felemelni magát. Ha ezen név-laistromot olvassa

nállunk valaki, a' tűnik leg' inkább szemibe, hogy sok olyanokat talál köztök, mellyeknek talám soha még híreket sem hallotta. Melly idegenné fog Anglia réánk nézve lenni, ha a' közte és köztünk való közösülés, így kettészakadva, még tsak tiz esztendeig tartani fog! — Azt leg alább vehetjük eszünkbe, hogy a' britanniai literatúra még el nem virágzott, noha Angliában esztendőnek lefolyta alatt nem nyomtatnak annyi tutzett könyvet, mint nállunk szákez. Az ott kijött könyvlaistromok mutatják, hogy 1810-ben, tsak két kémiai, tizenyoltz oskolai és nevelésre való, három gazdasági, kilentz festést és rajzolás tárgyazó, tizenöt törvényes, négy fűvész, hat életleiró, kilentz természeti-historiai, geometriai és astronomiai, 's kilentz theatrális munkák nyomtattattak.

Kadixból egy utazó érkezett Londonba, a' ki olyan hirt hozott, hogy elindulása előtt bizonyos tudósítások érkeztek vólt Amérikábol Kadixba, a' felől, hogy már a' gozdrag *Peru* is egészen függetlenné tette magát. A' támadás *Limában* kezdődött, és onnét az egész országra vérontás nélkül széljel terjedett.

Portugallia.

Valami egy héttel ezelőtt olyan tudósítás jött vólt ki a' külső levelekben, hogy Londonba Telegrafusi rövid jelentés érkezett vólna Plymouthból, a' felől, hogy a' Portugalliai Frantzia fő vezér Marschal *Massena*, magát *Santere*mtől vissza vonta volna. Ez a' tudósítás az ólta tsaknem egészen elhalgatódván, némelyek már hitelt sem kezdettek vólt néki adni, mint bizontalan hirnek. Az Aprilis 9-dikén költ Moni-

tör azonban egészen bizonyossá tévé azt. Ebben egy hadi tudósítás jött-ki a' Portugalliai armadiától, a' melynek ez a' summás foglalatja: —

„Az Eszlingi Herczeg Marsal Massena, Adjutánsa Parisba érkezett, a' ki *Celorikót*, a' hol akkór az armádia fő hadi szállása vólt, Mártz. 23-dikán hagyta oda. Febr. 28-dikán már minden élésmagazinumaink kiüressedtek vala. Azok, a' kik a' hadi szállásról 20 mértföldnyi távolságra eleséghajtás végett kiküldettek vala, már semmit nem találtak. Már Mártz. 1-ső napján a' kétszer - sülthöz (tzvibakhoz) kellett nyúlni, meliyel alig érhetette meg az armádia 14 napig. Az aratást bévárni e' szerént lehetetlen vala. Tsak e' három esetek valának hátra, mellyek között a' fő vezérnek választani lehetett, t. i. : —

„Vagy az Anglusokat meg kellett vólna Lisbona előtt az ő sántzaikban támadni, mellyet azonközben semmi hadi régulák a' sántz-rontó ágyuknak megérkezések előtt meg nem engedtek — vagy a' Tágus vizén a' tábort által szállítani, annak a' nagy országútan Sevillával és Madriddal közösülést szerezni, annak számára Badajoz várából ágyukat, Alentéjő tartományából pedig eleséget szerkeztetni, 's illy módon a' hadakozás linéáját egészen megváltoztatni, 's egyzersmind a' Czesere vizén készült két hídvég sántzakat is védelmeztetni — vagy pedig harmadszor a' seregeket a' Mondegon által vinni, azokat Guarda felé vissza vonni, azoknak közösüléseket Ciudad - Rodrigóval helyreállítani, a' hol a' czipők és egyéb ruha magazinumok, munitzió, artillériai tartalék, és az armadia' kintse vóltak, a' melly már hat hónapoktól fogva nem kapott vólt semmi hópénzt.“ —

„Mártz. 3-dikán az utolsora határozta magát a' fő vezér, t. i. hogy seregeit *Gnarda* felé vissza inditssa. — Mártz. 4-dikén az egész bagázsia minden betegekkel egyetemben öszvérekre rakattattak és az armádia előtt két nappal előre útnak indittattak. Az Elchingeni Hertzegre, ki a' hátuljáró tsapatot vezérlette, a' bizatott, hogy tegyen seregével

Leyria felől olyan mozdulást, mint ha az ellenség' fekvését Cartaxónai meg akarná kerülni, hogy azáltal a' bagázsianak és betegeknek hatalmasokra vagy két napi időt nyerjen. Az armádia hátúlsó tsapatja 10 dikben Pombalhoz érkezett, és az ellenség' elől jövő tsapatjával össze tsapott. Szélső tsoportjaink magokat vissza vonván, az Anglusok' első tsapatja Pombal városába bement; itt Marschal Elchingen bajouéttal rá ütött; az Anglusok 4 vagy 5 száz, rész szerént elesett rész szerént meg sebesedett embert veszettek. Nékünk 5 emberünk elesett, 18 sebet kapott. — (A' többi a' jövő árkusban következik.)

Elegyes Dolgok.

A' Török és Orosz vezérek között Oláh országban hathatósan kell folyni a' békességes aikuduzásoknak, minthogy a' Pancsovai és Belgrádi tudósítások szerént, *Cserny Györgyát* is meghívta arra az Orosz fő vezér Gr. Kamensky. Ugyan ez láthatnak bizonyítani a' Lembergben April. 10 dikén indult tudósítások is, melyek azt erősítik a' Jassiból vett levelek után, hogy az Orosz armádiának egy része Moldovából megmozdulván, Podolia, Volhynia, és Lithvânia felé takarodik. Az óta, hogy a' Frantzia seregek Északi Német országon némelly tenger parton lévő Pruszsus várakat, Stettint, Colberget t. i. fegyverekkel jól megrakták, nem igen teinek az Anglusok' látogatásától. Az óta a' Pruszsus Pomerániában is sok helyeken hozzá fogtak az Angliai fabrikákból való áruportékáknak égelesekhez. *Stettintől* nem messze Svinemindéből Mártz. 27. kén írták, hogy ott az nap olyan tűzjáték tartott, a' milyent ott soha nem láttak. A' Frantzia katonaság t. i. kerületet formált, a' melyben az elvétetett Anglus portékák, leg alább két millió' érték, Frantzia és Pruszsus Bízatosoknak szemük előtt databonként a' tűzbe hanyattattak.